

Jina
Shule
102/2

Nambari ya mtahiniwa
Sahihi ya mtahiniwa
Tarehe

KISWAHILI

Karatasi ya 2

LUGHA

Muda: Saa 2½

TATHMINI YA PAMOJA – SHULE ZA UPILI – KAUNTI YA MAKUENI

Hati ya Kuhitimu Elimu ya Sekondari Kenya (KCSE)

KISWAHILI

Karatasi ya 2

LUGHA

Muda: Saa 2½

Maagizo

- (a) Andika jina lako na nambari yako ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
- (b) Tia sahihi yako kisha uandike tarehe ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
- (c) Jibu maswali yote.
- (d) Majibu yote yaandikwe katika nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.
- (e) Majibu yote **lazima** yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
- (f) Usitoe ukurasa wowote kutoka kwenye kijitabu hiki.
- (g) Karatasi hii ina kurasa 10 zilizopigwa chapa.
- (h) Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

Kwa Matumizi ya Mtahini pekee

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

Imedhaminiwa na H.E. Prof. Kivutha Kibwana, Gavana, Kaunti ya Makeni.

GEUZA UKURASA

1. UFAHAMU (Alama 15)

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali.

Siku hizi kuna vitambaa aina aina vya kushonea nguo na pia vingine vinaendelea kutengenezwa. Kuna vitambaa vya pamba, hariri vya mnato, nailoni, sufi na vinginevyo. Kadhalika, vitambaa hivi vina mitindo na rangi za kila aina.

Kuchagua kitambaa cha kushonea nguo si jambo rahisi. Uchaguzi huo ni sharti ufikiriwe kwa makini sana. Mnunuzi wa vitambaa vya nguo anapaswa kufahamu kuwa kuna vitambaa tofauti vyenye sifa tofauti tofauti. Kwa mfano, baadhi ya vitambaa hukwajuka au kuchujuka rangi na kuwa vyeupe, vingine huchanika vinaposuguliwa, vingine hurudi vikifuliwa na vingine hukunjana vinapofuliwa. Baadhi havipigwi pasi, na havifuliwi kwa maji baridi, vingine hufuliwa kwa maji yenye joto kiasi.

Mnunuzi anapaswa kuzingatia sifa hizi zote anapochagua vitambaa vya kushona nguo. Hata hivyo, ni vizuri kufahamu kwamba sio watu wote wanaozifahamu sifa zote muhimu za vitambaa, na wale wanaozijua baadhi za sifa hizi hawazijui zote.

Kuna njia kadhaa anazoweza kutumia mnunuzi ili kujua sifa za vitambaa vya nguo. Mnunuzi kwa mfano, anaweza kuwauliza wauzaji. Ni vizuri hata hivyo, kutahadhari na kuyapima maelezo yanayotolewa kwa uangalifu. Ingawa chini ya kifungu cha sheria cha maelezo ya kibiashara wauzaji wanapaswa kutoa habari sahihi kuhusu bidhaa zao, si wote wanaosema ukweli. Hii ni kwa sababu wengine huhofia kwamba wakitoa habari sahihi huenda wakakosa wateja wa kununua bidhaa zao.

Njia nyingine ambayo mnunuzi anaweza kutumia kujulia habari za vitambaa ni kwa kuangalia maelezo yanayopatikana kwenye vibandiko au vijikaratasi vya maelezo. Kwa mujibu wa sheria za nchi nyingi vibandiko vya aina hii vinapaswa kuwa sahihi lau kutoa habari zisizo sahihi ni kosa linaloweza kumfanya mtengenezaji kuadhibiwa. Maelezo yanayopatikana kwenye vibandiko hivyo ni muhimu kwani hutoa maelezo muhimu kuhusu aina ya vitambaa, namna vinavyoweza kufuliwa na kama vinapaswa kupigwa pasi au la miongoni mwa mambo mengine.

Mtu anaweza kujua aina ya kitambaa pia ikiwa ana ujuzi wa kushika au 'kuhisi'. Mtu anaweza kushika kitambaa kwa utaratibu na kukadiria kama kinakunjanakunjana au la. Hata hivyo, ni muhimu kufahamu kwamba sio wauzaji wote ambao wanapenda vitambaa vyao vishikweshikwe kwani vikishikwa sana huishia kuwa vichafu na kukosa wanunuzi.

Baada ya uchaguzi bora wa kitambaa, uamuzi wa kama mtu fulani atanunua kitambaa kizuri au la ni bei. Ni vizuri kutafuta vitambaa vizuri na visivyo vya bei ghali. Kufanya hivyo kutamsaidia mnunuzi kutotumia pesa ambazo angetumia kufanyia mambo mengine kununulia nguo tu.

Maswali

(a) Toa kichwa mwafaka kwa taarifa hii. (alama 1)

.....

(b) Mwandishi ana maana gani anaposema: (alama 3)

(i) vitambaa vya aina aina?

.....

(ii) baadhi ya vitambaa hukwajuka au huchujuka rangi?

.....

(iii) vingine hurudi vikifuliwa?

.....

(c) Taja njia **tatu** zinazomsaidia mnunuzi kuchagua kitambaa bora, kwa mujibu wa taarifa. (alama 6)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(d) Taja aina ya vitambaa vilivyotajwa na mwandishi katika taarifa. (alama 2)

.....

.....

.....

.....

- (e) Je, baada kuchagua kitambaa unachotaka, ununuzi wa kitambaa hicho utategemea nini?
(alama 3)

.....

.....

.....

2. UFUPISHO (Alama 15)

Soma makala yafuatayo kisha ujibu maswali.

Mwana wa Adamu ni kiumbe cha ajabu! Ni kiumbe kilichopewa uwezo wa kuhodhi na kumiliki kila kitu. Kiumbe kilichopewa uwezo wa kuwasiliana kwa kutumia sauti nasibu ili kuwa na urari na muwala. Kiumbe kilichopewa idhini maalumu ya kuzaana na kujaza dunia. Huyu ndiye mwana wa mama Hawa ambaye sasa amegeuka fisi kumla mwanawe.

Kwa sababu ya bongo alizonazo, binadamu ana uwezo wa kutumia teknolojia kwa manufaa yake na ithibati ipo tele. Binadamu ametumia nyambizi kuzuru chini ya bahari. Amefika mwezini, amevumbua uyoka, amevumbua tarakilishi na sasa shughuli zake ni za kutandaridhi. Mwenyewe yuasema kuwa dunia yake imekuwa kitongoji katika muumano huu.

Chambilecho wavyele, akili nyingi huondoa maarifa. Binadamu amekuwa dubwana linalojenga kushoto na kubomoa kulia na tuna sababu ya kulisoza dubwana hili kidole. Rabana ndiye msanii asiye mfanowe Kwani alisawiri dunia kwa kila lililo jema, kwa siku sita mtawalia na kumpa binadamu mazingira murua. Rabuka akaona yote yalikuwa mema na mazuri, akamwambia binadamu, “Haya twende kazi.”

Viwanda vya binadamu vinatiririsha maji taka ovyo hadi mitoni, maziwa na baharini na matokeo yamekuwa ni vifo vya viumbe vya majini kama samaki ambavyo ni urithi aliopewa na Muumba. Hakuna kiumbe kinachoweza kustahimili maisha bila maji safi. Maji yote sasa yametiwa sumu na binadamu kwa sababu ya ‘maendeleo’ yake. Joshi kutoka katika viwanda vivyo hivyo nalo limehasiri ukanda wa ozoni ambao sasa umeruhusu jua kutuhasiri kwa joto kali mno. Siku hizi inasemekana kuwa mvua ya asidi inanyesha katika baadhi ya sehemu za dunia na kuleta madhara makubwa. Labda hata mabahari yamekasirika kwa sababu hivi majuzi katika kile kilichoitwa ‘tsunami’, bahari lililhamia nchi kavu na kusomba maelfu ya binadamu na kuwameza wazima wazima. Vimbuga navyo vimetokea kwa wingi. Wataalamu wanasema kuwa viwango vya miyeyuko vitazidi kwa sababu ya joto na kiwango cha maji kitazidi pia. Binadamu atatorokea wapi?

Idadi ya binadamu imefikia kiasi asichoweza kukishughulikia kwa sababu anaijaza dunia kiholela kwa sababu anadai aliruhusiwa kuijaza. Hii ni imani potovu. Anasahau kuwa alipewa ubongo wa kuwaza na kuwazua kabla ya kufanya chochote. Dhiki, maradhi na ufukara zimehamia kwake binadamu na kumtia kiwewe.

Binadamu ameifyeka misitu kwa kutaka makao, mashamba, mbao, makaa, ujenzi wa nyumba na barabara na mahitaji mengine mengi. Wanyama wamefurushwa na wengine kuangamia kwa sababu ya ukosefu wa chakula na wengine kushindwa kuhimili mabadiliko katika mazingira. Chemichemi za maji zimekauka nalo jangwa limeanza kutuzuru kwa kasi inayotisha. Kazi ya binadamu imekuwa ya kusukia kamba motoni. Itambidi aanze kujenga kwa matofali ya barafu!

- (a) Fupisha aya ya **kwanza** bila kupoteza maana asilia. (maneno 45) (alama 6, 1 ya mtiririko)

Matayarisho

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jibu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- (b) Eleza mambo muhimu yanayoshughulikiwa na mwandishi katika aya **nne** za mwisho. (maneno 100) (alama 9, 1 ya mtiririko)

Matayarisho

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jibu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. MATUMIZI YA LUGHA (Alama 40)

(a) Nomino hizi hupatikana katika ngeli zipi? (alama 2)

(i) Saa

.....

(ii) Dunia

.....

(b) Andika sentensi ifuatayo katika usemi wa taarifa.

“Mimi nitawakaribisha wageni leo jioni. Kisha nitaondoka kwenda kwangu kesho,” Fatuma alimwambia Juma. (alama 3)

.....

.....

.....

(c) Andika kwa ukubwa.

Kiti kilichokuwa kimekaliwa na mwanamke yule kilivunjika. (alama 2)

.....

.....

(d) Yakinisha katika umoja:

Nyuzi zisingekatika zisingepotea. (alama 2)

.....

(e) Bainisha shamirisho katika sentensi ifuatayo.

Babake Mutua alitumiwa barua kwa posta. (alama 3)

.....

.....

.....

(f) Changanua sentensi ifuatayo kwa njia ya mistari au mishale.

Ingawa wachezaji wamewasili, wakereketwa hawashangilii. (alama 4)

.....

.....

.....

.....

(g) Bainisha aina ya maneno yaliyopigwa mistari katika sentensi zifuatazo.

Nipatie kazi yoyote.

Yoyote inazidi kulenga juu.

(alama 2)

.....
.....

(h) Eleza matumizi ya 'ki' katika sentensi hii:

Kikulacho ki nguoni mwako.

(alama 2)

.....
.....

(i) Tunga sentensi katika kauli ya kutendeanu ukitumia kitenzi -la.

(alama 2)

.....
.....

(j) Eleza tofauti kati ya sauti /f/ na /v/.

(alama 2)

.....
.....

(k) Tumia neno 'kama' kama:

(alama 2)

(i) kitenzi.

.....

(ii) kihusishi.

.....

(l) Unda kitenzi kutokana na neno 'mwangaza'.

(alama 1)

.....

(m) Tambua aina ya kielezi kilichopigiwa mstari.

(alama 1)

Leo nimesoma sana.

.....

(n) Tunga sentensi kubainisha matumizi mawili ya ritifaa. (alama 2)

.....
.....

(o) Onyesha viambishi katika kitenzi 'hakumwendeshea'. (alama 2)

.....
.....

(p) Tambua aina za mofimu zilizopigiwa mstari.

Alisita alipofika kwao saa sita. (alama 2)

.....
.....

(q) Eleza maana ya sentensi hizi: (alama 2)

Alitukimbilia kabisa.

Alitukimbia kabisa.

.....
.....

(r) Bainisha viunganishi katika sentensi zifuatazo. (alama 2)

Alilibwaga jibaba zito seuze wewe!

.....
.....

Nitaukabili mtihani bila hofu.

.....

4. ISIMU JAMII

Juma: Lo! Beste nimesota videadly. Nilend soo moja.

Ali: Kwani hujavisitiwa?

Juma: Nobody came to visit me today.

Ali: Basi nitakugei lakini unipange before closing, sawa?

